

BIJ het lezen van de vraag: „Is Hendrik Bosch martelaar?” zal het wellicht menig lezer gaan zoals destijds sommige leerlingen van Joannes de Doper te Ephese. Toen S. Paulus hun de vraag stelde, of ze de H. Geest hadden ontvangen, antwoordden ze verwonderd: „We hebben zelfs niet eens gehoord, dat er een H. Geest bestaat”. Zo zegt misschien menigeen: we weten zelfs niet, wie Hendrik Bosch is.

Hierop antwoordt Van Spilbeeck: „Te Roosendaal geboren, had hij, zich lijevend onder het vaandel van den H. Norbertus, het wit habijt der orde aangenomen op den vigiliedag van Sint-Jan-Baptist 1516. Uitschijnend door deugd en geleerdheid, werd hij achtereenvolgens supprior en prior van het klooster, en den 2den Juni 1527 pastoor te Duffel; hij verliet deze parochie den 16den December 1532, en ging over naar die van Alphen den 29sten derzelfde maand, om ten slotte bij het einde van 1540 die van Nispen te gaan bezorgen. Het Necrologium der Abdij roemt zijne wonderbare liefde tot God en tot den noodlijdenden evenmensch”.¹

„Den 23sten Augustus 1557, rond elf uur 's nachts werd hij door booswichten overvallen, beroofd van al zijne goederen en eindelijk op eene barbaarsche wijze vermoord”.² Krüger voegt er aan toe: „In geur van heiligheid overleden”.³

Ruim twee maanden van te voren was onder dezelfde omstandigheden de pastoor van Klein-Zundert, Arnold Vessem of Arnoud van Vessem vermoord.⁴ „Beide moorden staan historisch vast”, schrijft pastoor Juten, „maar bij de schrijvers is geen overeenstemming in het aangeven van het motief voor deze gruweldaden. Vielen deze priesters als slachtoffers van geloofshaat, of werden zij vermoord enkel uit roofzucht?”⁵

In het zesde hoofdstuk van zijn reeds geciteerd werk spreekt Van Spilbeeck van „drie Tongerloosche Martenaars”, n.l. van de bovengenoemde Vessem en Bosch en verder van Petrus Janssens of Van Kalmphout, pastoor van Haren, die 16 April 1572, eveneens 's nachts in zijn pastorie werd vermoord. Maar bij dit derde slachtoffer kan hij de omstandigheid vermelden, dat de moordenaars „onder doodsbedreiging

eischten, dat hij zijn geloof zou verzaken", en dat zij „het getuigschrift hunner schanddaad nalieten door de verklaring: „Dit hebben de Geuzen van den Briel ghedaen”.

Wat is nodig voor het martelaarschap? Op de eerste plaats de dood of minstens een dodelijke marteling, al blijft het leven door een wonder gespaard; verder, dat men de dood ondergaat voor de zaak van Christus, volgens het woord van S. Augustinus: „Niet de doodstraf, maar de zaak maakt martelaren”. En op de derde plaats de vrijwillige aanvaarding van de dood.⁶

Zoals men ziet, komt het hier aan op de tweede voorwaarde. In „Sinte Geertruydsbronne” schrijft Sinninghe zonder bronvermelding onder het opschrift „Aanteekening”: „In het jaar onzes Heeren vijftienhonderd zeven en vijftig werd Hendrik Bosch, pastoor van Nispen, vermoord. Eerst dacht men aan een wraakneming van de zijde der Hervormden, maar spoedig bleek dat de schuldigen roovers waren. Na dien moord heeft men dertien jaar lang de bloeddroppels op den steenen dorpel gezien, zonder dat die konden worden uitgewischt”.⁷

Ook het archief der parochie van Nispen brengt geen licht in deze kwestie: het bevat slechts een uittreksel door pastoor Melsen gemaakt uit een boekje van V. Spilbeeck over „Les Martyrs de Tongerloo au XVI siècle”, wat gelijkkluidend is aan bovengenoemd verhaal; en bij de lijst der pastoors, ter aanvulling van Krüger opgemaakt, staat bij Hendrik Bosch alleen aangetekend: „vermoord”.

In het reeds geciteerde nummer van Taxandria publiceerde pastoor Juten het afschrift van een brief van de Drossaard van Brabant, gedateerd van 22 December 1563.⁸ Daarin wordt gesproken over een zekere „Spaignart” uit Orten bij 's-Hertogenbosch, die zich in vereniging met anderen had schuldig gemaakt „ongeveer zeven of acht jaar geleden aan de moord op de religieuzen van Tongerloo, destijds pastoors te Zundert bij Breda en te Nispen”. Deze zat gevangen te Middelburg en zijn uitlevering werd verzocht. Maar aangezien van het verder verloop niets bekend is, moet de vraag, of Hendrik Bosch martelaar is, onbeantwoord blijven.

Een andere vraag betreft de verering van de vermoorde pastoor. Hierover schrijft Van Spilbeeck⁹: „Lambertus de Leeuw, een zijner medebroeders, uit den mond der andere kloosterlingen het leven en den dood, voor 's Heeren aanschijn glorieus, van den martelaar vernomen hebbend, vatte voor hem in 1652 eene bijzondere godvruchtigheid op; en deze ging niet onbeloond voorbij, daar hij meer dan eens de macht

zijner voorspraak mocht ondervinden". Uit dankbaarheid vervaardigde hij een grafschrift „voor de roode roos, geplukt in het dal der rozen" en vroeg hij aan de Vicaris-Generaal van 's-Hertogenbosch verlof „tot verheffing der stoffelijke overblijfselen van den eerbiedwaardigen Hendrik". Dit verlof werd 13 Mei 1653 gegeven aan de prelaat van Tongerlo „opdat God verheerlijkt worde in zijne Heiligen, en als het Hem behaagt, Hij door de verdiensten van den eerbiedwaardigen Hendrik Bosch zijne weldaden verleene aan de geloovigen Christi".

J. P. H. v. d. BROEK, pr.

ROOSENDAAL, op de verjaardag der kerkwijding.

¹ Van Spilbeeck, de Abdij van Tongerlo, blz. 324.

² Van Spilbeeck, t.a.p.

³ Krüger, IV, blz. 31 en 192.

⁴ Van Spilbeeck, t.a.p.

⁵ Taxandria, jaarg. 31, blz. 158.

⁶ Potters, VI, blz. 90.

⁷ Sinte Geertruydsbronne, jaarg. 4, blz. 89.

⁸ Taxandria, t.a.p.

⁹ Van Spilbeeck en Krüger t.a.p.